

BIRINCHI JAHON URUSHINING KELIB CHIQISH SABABLARI VA OQIBATLARI

Mamatqulov Egamnazar Nuriddin o'g'li

Ibrohimov Komil Xolto'ra o'g'li

Yuldoshev Dilshod Jalol o'g'li

Termiz Davlat Pedagogika Instituti 3 bosqich talabalari

Annotatsiya: *Odamzod "urush" degan so'zni eshitishi bilan ko'z oldiga halok bo'lgan necha yuz minglab insonlarning jasadlari, vayronkorliklar, to'sto'polon va ochlik keladi. Urush insoniyatga hech zamonda yaxshilik olib kelmagan. Biroq, ming afsuslar bo'lsinki, dunyo tarixida qonli to'qnashuvlar juda ko'p bo'lgan va hozir ham davom etmoqda.*

Kalit so'zlar: *birinchisi jahon urushi, harbiy kuchlar, tarix, qurol-yarog'lar, urush, davlat, tarix.*

Abstract: *When a person hears the word "war", he immediately imagines the bodies of hundreds of thousands of dead people, destruction, chaos and hunger. War has never brought good to humanity. However, unfortunately, there have been many bloody conflicts in world history and they continue to this day.*

Keywords: *the first world war, military forces, history, weapons, war, state, history.*

Аннотация: *Когда человек слышит слово «война», он сразу представляет себе тела сотен тысяч погибших людей, разрушения, хаос и голод. Война никогда не приносила добра человечеству. Однако, к сожалению, в мировой истории было много кровавых конфликтов, и они продолжают по сей день.*

Ключевые слова: *первая мировая война, военные силы, история, оружие, война, государство, история.*

KIRISH.

Birinchi jahon urushi 1914 yildan 1918 yilgacha davom etgan global mojar bo'lib, u tarixdagi eng halokatli urushlardan biri bo'lib, dunyoning ko'plab buyuk davlatlari ishtirok etgan. Birinchi jahon urushining sabablari murakkab va ko'p qirrali bo'lib, siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy omillarning kombinatsiyasi to'qnashuvning boshlanishiga yordam berdi. Xuddi shunday, urushning oqibatlari

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

juda keng bo'lib, tarix rivojiga katta ta'sir ko'rsatdi. Yevropaning yirik davlatlari o'nlab yillar davomida qurollanish poygasi bilan shug'ullanib, o'zlarining harbiy kuchlarini va qurol-yarog'larini to'plashdi. Bu militaristik tafakkur mojaro yuzaga kelishi ehtimoli ko'proq bo'lgan beqaror muhitni yaratdi. 1914 yil 28 iyul kuni Avstriya-Vengriya imperiyasining taxt vorisi shahzoda Frans Ferdinand harbiy mashqlarni kuzatish uchun Bosniya markazi Sarayeva shahriga keldi. Bu tashrif shunchaki sayr bo'lmagan. 28 iyul serblarning motam kuni bo'lib, aynan shu kuni Serbiya chegaralarida harbiy mashqlar o'tkazilishi bir ig'vo edi. Frans Ferdinandning bunday provokatsion harakati serb millatchi doiralarning g'azabini qo'zg'atdi. Tonggi soat o'n birga yaqin Milyak daryosi yaqinida serb millatchi tashkiloti – "Mlada Bosna" (Yosh Bosniya) a'zosi, 20 yoshli Gavriilo Prinsip oldidan o'tib ketayotgan shahzoda Frans Ferdinand va uning rafiqasini otib o'ldiradi. Bundan g'azablangan Avstriya-Vengriya imperatori o'z hukumatidan bu qotillikka javoban Serbiyaga urush e'lon qilishni talab qildi. 1914 yil 23 iyunda Avstriya-Vengriya Serbiyaga 10 banddan iborat bo'lgan talab qo'ydi, bu talablarni bajarish suveren davlat uchun haqoratli edi. Shunga qaramasdan, Serbiya o'zidan talab etilgan 10 ta shartdan 9 tasini bajardi. Birgina "Avstriya hukumati tergovda ishtirok etgan holda Sarayevadagi qotillik ishtirokchilarining har biriga nisbatan tergov o'tkazishi", degan band bajarilmadi. Bu mojaroga "Antanta" davlatlari aralashdi. Xususan, Rossiya mojaroni tinch yo'l bilan hal qilishni va bahsni Gaaga sudiga yuborishni taklif qildi. Biroq 26 iyul kuni Avstriya-Vengriya ultimatum talablari bajarilmaganini aytib, o'z armiyasini Serbiya chegarasiga olib keldi. 28 iyulda Serbiyaga qarshi urush e'lon qilindi va Belgrad o'qqa tutildi. Bu vaziyatda Rossiya imperiyasi Serbiyaning bosib olinishiga jim qarab tura olmadi. 31 iyulda Rossiya armiyaga umumiy safarbarlik e'lon qildi. Voqealar rivojini jimgina kuzatib turgan Germaniya agar Rossiya safarbarlikni to'xtatmasa, urush e'lon qilishini bildirdi. Rossiya bunga javob bermadi va harbiy harakatlarni davom ettirdi. Shundan so'ng Germaniya 1 avgust kuni Rossiyaga, 3 avgust kuni Fransiya urush e'lon qildi. Bunga javoban 4 avgust kuni Angliya Germaniyaga urush ochdi. Shu tariqa Birinchi jahon urushi boshlanib ketdi. Yevropadagi murakkab ittifoqlar tizimi qit'ani ikkita qarama-qarshi lagerga bo'ldi - Uchlik Antanta (Fransiya, Rossiya va Buyuk Britaniya) va Uchlik ittifoq (Germaniya, Avstriya-Vengriya va Italiya)). Bir davlat tahdid qilinganda, uning ittifoqchilari uni himoya qilishga majbur bo'lib, mojarolarni kuchaytirdilar. Butun dunyo bo'ylab mustamlaka va resurslar uchun raqobat yirik davlatlar o'rtasidagi ziddiyatni kuchaytirdi. Afrika va Osiyodagi hududlar uchun raqobat adovat va nizolarni kuchaytirdi. Yevropada millatchilik g'ayrati va o'z vatanidan g'ururlanish

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

kuchaydi. Bu ustunlik tuyg'usini va har qanday holatda ham, hatto urushga borishni anglatga ham, o'z millatini himoya qilishga tayyor bo'lishga olib keldi. Bu voqea global mojaro bilan yakunlangan ittifoqlar va urush e'lonlarining zanjirli reaksiyasini keltirib chiqardi. Birinchi jahon urushi millionlab harbiy va tinch aholining qurbon bo'lishiga olib keldi. Pulemyotlar, tanklar va kimyoviy qurollar kabi yangi texnologiyalardan foydalanish urushni ayniqsa halokatli qildi. 1919- yilda imzolangan Versal shartnomasida Germaniya va uning ittifoqchilariga nisbatan qattiq jazolar qo'llanilgan, bu esa norozilik va iqtisodiy qiyinchiliklarga olib kelgan. Shartnoma shuningdek, Yevropa xaritasini o'zgartirdi, yangi davlatlarni yaratdi va mavjud chegaralarni o'zgartirdi. Urush qatnashgan mamlakatlar iqtisodiyotiga halokatli ta'sir ko'rsatdi. Urushning narxi ko'plab mamlakatlarda inflyatsiya, ishsizlik va iqtisodiy beqarorlikka olib keldi. Urush Usmonlilar imperiyasi, Avstriya-Vengriya imperiyasi va Rossiya imperiyasi kabi imperiyalarning qulashiga olib keldi. Urushdan keyin kommunizm va fashizm kabi yangi siyosiy mafkuralar paydo bo'ldi. Birinchi jahon urushidagi hal etilmagan muammolar va noroziliklar atigi yigirma yil o'tib boshlangan Ikkinchi jahon urushiga zamin yaratdi.

Xulosa:

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Birinchi jahon urushi dunyoni tubdan o'zgartirgan halokatli voqea edi. Uning sabablari siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy omillarning murakkab tarmog'iga asoslangan bo'lsa, uning oqibatlari keyingi yillar davomida aks ettirilgan. Birinchi jahon urushidan olingan saboqlar bugungi kungacha xalqaro munosabatlar va nizolarni hal qilish bo'yicha harakatlarni shakllantirishda davom etmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Зайончковский А. М. Первая мировая война. — СПб.: Полигон, 2000. — 878 с. — ISBN 5-89173-082-0. http://web-journal.ru/Часть-23_Том-2_Июнь-2024 ЛУЧШИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ 67 ISSN: 3030-3680

2. История Первой мировой войны 1914—1918 гг. / Под ред. И. И. Ростунова. — В 2 томах. — М.: Наука, 1975. — 25 500 экз.

3. Зайончковский Андрей Медардович. Первая мировая война. Раздел первый. Подготовка мировой войны. Глава первая. Вооруженные силы обеих сторон Ма'lumot 9-sinf darsligidan olingan. Jahon Tarixi 2014, M. Lafasov, U.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

Jo'rayev, E. Xoliqov, D. Qodirova. (23-§ Avstriya-Vengriya imperiyasining tashqi siyosat

4.Палеолог М. Царская Россия во время мировой войны. — М.: Международные отношения, 1991.

5.Палеолог М. Царская Россия во время мировой войны. — М.: Международные отношения, 1991. (Глава XII).

6.Бьюкенен Дж. Глава 14 // Мемуары дипломата — М.: Международные отношения, 1991. <http://militera.lib.ru/memo/english/buchanan/14.html>

